

Галіна Багданава
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

А СУДДЗІ ХТО? (Узровень прафесіяналізму ў публікацыях пра выяўленчае мастацтва)

Выяўленчае мастацтва, калі браць яго прафесійныя галіны (графіку, жывапіс, скульптуру і г. д.) на сённяшні дзень далучае ў свае шэрагі мастакоў, якія маюць вельмі высокі ўзровень прафесійнай адукацыі. За нязмужанасцю, натуральнасцю вобразнага выказвання, як правіла, гады, дзесяцігоддзі руплівай штодзённай вучобы і працы. Нават калі ўзяць сённяшні склад Саюза беларускіх мастакоў, тых, хто актыўна ўдзельнічае і ў рэспубліканскіх, і ў міжнародных выстаўках і пленэрах, усе яны займаліся выяўленчым мастацтвам з ранняга дзяцінства, скончылі спецыялізаваныя школы, каледжы, вучылішчы, а потым і Беларускаю дзяржаўную акадэмію мастацтваў. Прэса, якая даволі ахвотна адгукаецца на выстаўкі, мусіць стаць своеасаблівым павелічальным шклом для чытачоў, патэнцыяльных наведвальнікаў выставак, патэнцыяльных пакупнікоў твораў мастацтва. І гэтак павелічальнае шкло мусіць быць якасным і вядома ж чыстым. І тут паўстае пытанне прафесійнай падрыхтоўкі супрацоўнікаў аддзелаў культуры і ўсіх журналістаў, якія бяруцца пісаць пра выяўленчае мастацтва.

Яшчэ дваццаць гадоў таму ў рэспубліцы практычна не рыхтавалі высокапрафесійных мастацтвазнаўцаў. Завочнае аддзяленне Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута (цяпер – Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў) не дала адпаведнага ўзроўню прафесіяналізму, на факультэце журналістыкі БДУ не было курса не толькі крытыкі выяўленчага мастацтва, але і гісторыі мастацтваў увогуле. Таму ў рэдакцыі часопіса «Мастацтва Беларусі» (цяпер – «Мастацтва») па першым часе пытаннямі выяўленчага мастацтва займаліся па-сутнасці рэдактары-дылтанты, якія атрымлівалі прафесійную адукацыю і тым самым павышалі кваліфікацыю паралельна з работай. Няшмат было і аўтараў-прафесіяналаў, якія ў значнай ступені адставалі ад сваіх калег – тэатра- і кіназнаўцаў.

На сённяшні дзень у прафесійных выданнях (часопіс «Мастацтва», газета «Культура») працуюць маладыя мастацтвазнаўцы, якія ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў прайшлі не толькі курс мастацтвазнаўчай, але і журналісцкай падрыхтоўкі, і выпускнікі журфака БДУ, якія мелі магчымасць наведваць заняты курс па профілю «Крытык выяў-

ленчага мастацтва». Гэта Наталля Шаранговіч, Алеся Беявец, Святлана Жураўская і некаторыя іншыя. Такім чынам, яны ведаюць гісторыю сусветнага і беларускага выяўленчага мастацтва, арыентуюцца ў сучасным працэсе, валодаюць як прафесійнай лексікай, тэрміналогіяй, так і май-стэрствам напісання матэрыялаў розных жанраў, пры тым, не толькі для прафесійных выданняў па мастацтву. Варта адзначыць, што публікацыі ў часопісе «Мастацтва» і газеце «Культура» якраз дзякуючы таму, што пішуць і рэдагуюць іх прафесіяналы, сталі больш чытэльнымі, цікавымі як для саміх мастакоў, так і для гледачоў.

Больш шырока выкарыстоўваюцца інфармацыйныя жанры. Арыгінальна падаюцца інтэрв'ю, «круглыя сталы» і нават тэарэтычныя артыкулы.

Але ўзровень падрыхтоўкі журналістаў, якія бяруцца пісаць пра выяўленчае мастацтва ў неспецыялізаваных выданнях, пакідае жадаць лепшага.

Практычна не вядзецца гаворка пра класічнае мастацтва, хаця цікавасць у чытачоў да яго застаецца. Інтэрнэт прапануе агульную інфармацыю. А нашым, беларускім чытачам, цікава ведаць і меркаванне нашых спецыялістаў пра творчасць сусветнаведомых мастакоў. Тым больш, для гэтага заўжды ёсць апэратыўныя нагоды – выстаўкі ў музеях і галерэях (напрыклад, эксперыментальная выстаўка твораў беларускіх мастакоў, прысвечаная Сальвадору Далі (галерэя Палаца Рэспублікі, 2004 год)). Калі журналіст не валодае дастатковай інфармацыяй, ён змушаны звяртацца да мастацтвазнаўцаў, але і тут нават для інтэрв'ю неабходны дастатковы ўзровень прафесіяналізму.

Добрым знакам можна лічыць публікацыі ў газеце «СБ. Беларусь сегодня» Аляксандра Тумара, які спрабуе дапамагчы чытачам зрабіць правільны выбар пры набыцці твораў мастацтва як у галерэях, так і з рук. Дарэчы, ён таксама прайшоў курс па профілю «Крытык выяўленчага мастацтва».

Дастаткова высокія патрабаванні сёння паўстаюць і ў адносінах да супрацоўнікаў абласных (фэстывалі, пленэры, выстаўкі) і раённых (традыцыйнае народнае мастацтва, выстаўкі) выданняў.

Такім чынам, можна канстатаваць:

1. Неабходна арганізаваць курсы павышэння кваліфікацыі для журналістаў, якія пішуць па праблемах выяўленчага, народнага мастацтва.

2. Пры напісанні артыкулаў па праблемах выяўленчага мастацтва журналісты мусяць звяртацца да спецыяльнай літаратуры, кансультавацца са спецыялістамі.

3. Усе публікацыі па выяўленчаму мастацтву мусяць быць напісаны вобразнай і даступнай мовай.

Толькі такім чынам прэса зможа выконваць ускладзеную на яе місію пасрэдніка між аўтарамі-мастакамі і гледачамі.

Арцём Кавалеўскі
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ТРАНЗІТЫЎНЫЯ ПАДЫХОДЫ Ў АСЭНСАВАННІ ЛІТАРАТУРНАГА ФАКТА

Літаратурны твор можа быць разгледжаны (з пункту гледжання сацыяльна-эстэтычнага быцця) як *канструкт аўтарскай персаніфікацыі* і чытацкага ўспрымання адначасова, што непазбежна прыводзіць да інтэрпрэтацыі тэкста ў той ці іншай яе форме.

Глумачэнне паэтычнага твора, на думку некаторых даследчыкаў, з'яўляецца сярэднім, прамежкавай галіной літаратуразнаўства, якая не супадае наўпрост з фармальна-тэарэтычным вывучэннем паэтычнага тэксту як сістэмы. Інтэрпрэтацыя ў нашым разуменні – паняцце больш шырокае, яна цесна звязаная ў першую чаргу са спасціжэннем зместу твора, у аснове якога ляжыць той змест, які аб'ектыўна прысутнічае ў паэтычнай структуры. Гэты сэнс суб'ектыўна ўкладзены ў твор пісьменнікам і суб'ектыўна ўспрыняты, адаптаваны чытачом. Кожны кампанент складана арганізаванай славесна-мастацкай аўтарскай сістэмы ў рэшце рэшт разлічаны на чытацкае ўспрыманне сістэмы вобразнай (нават калі ўявіць практычную адсутнасць чытача як асноўнага рэцыпіента, то яго месца абавязкова зойме сам аўтар, аднак у дадзеным выпадку інтэрпрэтацыя страчвае сваю актуальнасць, бо не выходзіць за межы аўтарскай аперцэпцыі).

Прачытанне крытыкам твора ці комплексная ацэнка творчасці пісьменніка тычацца не толькі аўтарскіх твора альбо творчасці, але таксама і іншых крытычных тэкстаў, прысвечаных дадзеным аб'ектам даследавання. Такім чынам, літаратурны твор, крытычна асэнсаваны і суаднесены са шматлікімі рэплікамі-меркаваннямі аб ім ператвараецца ў *літаратурны факт*, г. зн. у дыялог паміж творцам і публікай. Прычым меркаванне крытыка, увасобленае ў створаным ім тэксце, з'яўляецца важным і неад'емным элементам гэтага літаратурнага факта. Дадзенае паняцце (неабходнае ў працэсе разважання над месцам твора ў гістарычна-літаратурным працэсе) уяўляе сабою (у самым абагульненым выглядзе) адзінства, якое складаецца з твора літаратуры і яго *інтэрпрэтацыйнай*